

Betänkandet SOU 2020:8 Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget

Sammanfattning

Tranås kommun instämmer i betänkandets slutsats att kommunerna står inför stora ekonomiska utmaningar och att staten måste sköta sina egna åtaganden för att kommunerna ska ha tillräcklig kapacitet att utföra sina uppgifter. Tranås kommun anser att staten skjuter över alltmer av ansvaret för exempelvis migrations- och arbetsmarknadsinsatser på kommunerna. Dessutom har förändringen av utjämningsystemet fått allvarliga effekter på kommunens ekonomi. Tranås kommun välkomnar därför den breda översyn av det kommunala utjämningsystemet som föreslås i utredningen.

Kommunernas ekonomi

Tranås kommun håller med om de ekonomiska utmaningar för landets kommuner som beskrivs i betänkandet. En kommuns demografi har stor betydelse för de ekonomiska förutsättningarna. Tranås kommun har både en hög andel äldre och en hög andel bidragstagare. Medelinkomsten i kommunen är dessutom ganska låg vilket gör kommunen beroende av utjämningsystemet. När det gäller ekonomiskt bistånd så ligger Tranås kommun med sitt invånarantal på ca 19 000 i total kostnadsnivå med Södertälje som har över 70 000 invånare. När utjämningsystemet gjordes om till år 2020 blev Tranås kommun förlorare då parametern för ekonomiskt bistånd förändrades. Detta innebar ett antal miljoner i minskade intäkter till Tranås via utjämningsystemet vilket har fått allvarliga effekter på kommunens ekonomi. Tranås kommun välkomnar därför en bred översyn av utjämningsystemet.

Även en liten kommun som Tranås känner av statens förskjutande av ansvar för exempelvis migrations- och arbetsmarknadsinsatser. Staten betalar bidrag till nyanlända under max 3 år men det tar ofta 7-10 år att få integrationen att fungera. Tranås kommun ser även andra stora utmaningar. Exempelvis har orosanmälningarna i Tranås fördubblats det senaste året och många inkomna anmälningar gäller nyanlända. Kommunerna behöver lägga mycket resurser på att få en fungerande integration och staten ger inte tillräcklig ekonomisk ersättning för insatserna.

Kommunledningsförvaltningen

Statens åtagande och statlig närvaro i hela landet

Tranås kommun delar betänkandets bedömning att det är av avgörande betydelse att staten sköter sina åtaganden för att kommunerna ska ha tillräcklig kapacitet att utföra sitt uppdrag. Tranås kommun anser att det föreligger samverkanssvårigheter mellan kommunen och de tre stora samverkansaktörerna Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Region Jönköpings län, vilket försvårar säkerställande av välfärd för medborgarna. Kommunen tvingas, genom sitt yttersta ansvar enligt socialtjänstlagen, att tillhandahålla den välfärd till den enskilde som traditionellt har ombesörjts av någon av samverkansaktörerna. Denna förskjutning av välfärdsuppdraget görs utan att motsvarande resurser tilldelas kommunen.

Försäkringskassan

Bristande samordningsansvar för personer med försörjningsstöd som är sjukskrivna och som saknar sjukpenninggrundande inkomst

En sjukskriven person som av medicinska orsaker har nedsatt arbetsförmåga men saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI) kan inte få sjukpenning. Inom denna grupp finns det personer som kan ha behov av arbetslivsinriktad rehabilitering och de kan ansöka om samordning av rehabiliteringsinsatser hos Försäkringskassan. Tranås kommuns erfarenhet är att personer som ansöker om samordning av rehabiliteringsinsatser ofta får avslag med motiveringen att personen redan har många insatser/aktörer (exempelvis insatser via kommunen och/eller Arbetsförmedlingen) och att insatser från Försäkringskassan därför inte tillför något till individens rehabilitering. Tranås kommun menar att Försäkringskassan genom en sådan motivering och ett sådant avslag inte tar sitt samordningsansvar. Genom avslaget försvårar Försäkringskassan rätt rehabilitering för den enskilde samt bidrar till en förlängning av perioden då den enskilde uppbär försörjningsstöd.

Bristande ansvar för rehabilitering av personer som har beviljats aktivitetsersättning

Under den period den unge vuxne (18-29 år) är beviljad aktivitetsersättning har den enskilde rätt till stöd och hjälp i syfte att utifrån egna förutsättningar nå arbete och/eller öka sin arbetsförmåga.

Kommunledningsförvaltningen

Tranås kommun har regelbundet uppmärksammat att det förekommer personer som, under tiden de har varit beviljade aktivitetsersättning, inte har haft någon aktiv arbetsrehabiliterande insats genom Försäkringskassan. Att dessa personer söker försörjningsstöd hade kunnat undvikas om Försäkringskassan hade givit relevant stöd under perioden med aktivitetsersättning.

Personlig assistans

Personlig assistans är en av de nio insatser som finns inskrivna i rättighetslagen LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS 1993:387). Lagen tillkom 1 januari 1994. Målet med insatsen är att personen ska kunna "leva som andra" i samhället och ha "goda levnadsvillkor". Tranås kommun har, precis som kommuner i övriga landet, uppmärksammat att Försäkringskassan de senaste åren ändrat sin tolkning av lagen och därmed förändrat sina beslut. Individer som Försäkringskassan tidigare bedömt har haft fler än 20 timmars grundläggande behov bedöms nu har färre än 20 timmars grundläggande behov. Detta har inneburit att flera assistansärenden som tidigare legat under Försäkringskassans ansvar har lagts över på kommunerna. Tranås kommun är av uppfattningen att huvudmannaskapet bör omregleras så att den nuvarande 20-timmarsgränsen ska omfatta det totala antalet assistanstimmar och inte enbart grundläggande behov. Det är först med en sådan förändring som syftet med det delade huvudmannaskapet om att avlasta kommuner från höga kostnader kopplade till ett fåtal medborgare uppnås.

Avslag på sjukersättning till individer inom daglig verksamhet LSS

Daglig verksamhet LSS är en frivillig insats som tillhandahålls individer som utifrån LSS är berättigade detta. Insatsen syftar till att stödja den enskilde att komma ut i ordinärt arbete. I realiteten står de flesta av individerna mycket långt från den ordinarie arbetsmarknaden. När individer med daglig verksamhet blir 30 år övergår aktivitetsersättningen de erhåller till sjukersättning. Tranås kommun har uppmärksammat att Försäkringskassan i allt högre grad nekar sjukersättning till dessa individer med hänvisning till att daglig verksamhet ska betraktas som "arbetsliknande förhållanden" och att den enskilde därför kan tillgodogöra sig ett ordinärt arbete. Tranås kommun menar att sådana bedömningar inte är grundade i individernas faktiska möjlighet/förmåga att få ett ordinärt arbete, utan är ett sätt för Försäkringskassan att förskjuta

Kommunledningsförvaltningen

Stadshusplan 1
573 82 Tranås
Tfn 0140-681 00
www.tranas.se

Finansdepartementet

välfrädsansvaret över till kommunen. Försäkringskassans avslag på sjukersättning tvingar personerna till kommunalt försörjningsstöd.

Arbetsförmedlingen

Tranås kommuns uppfattning är att de förändrade villkoren för Arbetsförmedlingen i praktiken innebär att Arbetsförmedlingen frånsäger sig stora delar av sitt ansvar för arbetsmarknadsåtgärder. Risken är uppenbar att kommunen genom sitt "yttersta ansvar" över medborgarna tvingas till en utökad arbetsmarknadsverksamhet utan att resurser tilldelas.

Regionen

Den lokala samverkan mellan socialtjänsten och regionens vårdcentral i kommunen är till stora delar välfungerande. Ovanför lokal nivå är samverkan mer bristfällig. Inom länet finns 13 kommuner som alla är organiserade på olika sätt och många av kommunerna är relativt små. Detta gör det svårt för kommunerna att med enad röst föra dialog med regionen. Tranås kommuns uppfattning är att regionen inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till att kommunen, vid sidan av hälso- och sjukvårdslagen, också har socialtjänstlagen att förhålla sig till. För att klara välfärdsuppdraget krävs en utvecklad samverkan som utgår från kundens behov, snarare än från huvudmännens behov. Det behövs en starkare och tydligare nationell styrning som reglerar samverkan, bland annat genom att undanröja risker för att de olika lagrummen SoL och HSL motverkar de två huvudmännens arbete gentemot samma kund.

För Tranås kommun

Anders Wilander

Ordförande kommunstyrelsen

Kommunledningsförvaltningen

Stadshusplan 1
573 82 Tranås
Tfn 0140-681 00
www.tranas.se